

ULAŞIM ARAÇLARINA VE SABİT PLATFORMLARA KARŞI SUÇLAR

Murat AYDIN *

ÖZET

Türk Ceza Kanununun 223. maddesinde “Ulaşım Araçlarının Kaçırılması veya Alıkonulması” suçu düzenlenmiştir. Ulaşım araçlarının kaçırılması ve alıkonulması suçu ile ulaşım güvenliği ve seyahat özgürlüğü korunmak istenmiştir. Kıt’a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali suçu ile ise devletin hakimiyet yetkisi korunmak istenmiştir. Ulaşım araçları açısından kanun koyucu bir sınırlama getirmemiştir. Her iki suç tipi açısından da failin herhangi bir hukuka uygunluk nedeni kapsamında hareket etmemesi gerekmektedir. Çalışmamızda bu iki suç tipi unsurlarıyla birlikte ele alınmış, suçların nitelikleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Ulaşım aracı, sabit platform, suçun unsurları, kıta sahanlığı, uçak kaçırma, korsanlık*

* Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku A.B.D. Öğretim Üyesi.

OFFENSES AGAINST TRANSPORTATION VEHICLES OR STATIONARY PLATFORMS

SUMMARY

“Stealing and confiscation of transportation vehicles” crime is regulated in Article 223 of Turkish Penal Code. “Stealing and confiscation of transportation vehicles” crime’s aim protect to transportation safety and freedom of travel. “Occupation of Territorial land or stationary platform in specific industrial zones” crime’s aim protect to the dominance of the state authority. Means of transport is not limited by the legislator. The perpetrator’s act should be unlawfully for both of these crimes. In this study these crimes are discussed with elements, the nature of these crimes are assessed.

Key Words: *Transportation vehicles, stationary platform, crime elements, continental shelf, hijacking, piracy*

ULAŞIM ARAÇLARININ KAÇIRILMASI VE ALIKONULMASI SUÇU

I-GENEL OLARAK

Ulaşım araçlarının kaçırılması ve alıkonulması suçu TCK’da özel hükümlerin yer aldığı ikinci kitabın topluma karşı suçların

düzenlendiği üçüncü kısmının beşinci bölümünde 223. maddede düzenlenmiştir¹. Maddeye göre: “ (1) Cebir veya tehdit kullanarak ya

¹ 765 sayılı kanun döneminde konu 384 ve 385. maddelerde düzenlenmekteydi. İlgili maddeler şu şekildedir:

“**Madde 384-** I - Zor veya nüfuz kullanarak veya tehditle veya hileyle kara ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen, ettirmeyen veya hareket halinde bulunANLARı durduran veya gitmekte olduğu yerden başka yere gönderten kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Eylem halkın yararlanmasına arz edilmiş kara ulaşım aracı hakkında işlenirse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. Eylem silahla veya iki veya daha çok kişi tarafından birlikte işlenirse ceza yarı oranında artırılır.

II - Zor veya nüfuz kullanarak veya tehditle veya hileyle deniz ulaşım aracını hareket ettirmeyen veya hareket halinde bulunANLARı durduran veya gitmekte olduğu yerden başka bir yere götüren veya gönderten kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Eylem halkın yararlanmasına arz edilmiş deniz ulaşım aracı hakkında işlenirse üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası verilir. Eylem silahla veya iki veya daha çok kişi tarafından birlikte işlenirse ceza yarı oranında artırılır.

III - Her kim bir uçağı kaçırsın veya hareket etmesine engel olur veya bu eylemlere teşebbüs ederse üç yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Kaçırılan veya hareketi engellenen veya bu eylemlere teşebbüs edilen uçak halkın yararlanmasına arz edilmiş ise dört yıldan altı yıla kadar hapis cezası verilir. Kaçırma veya hareketi engelleme veya bunlara teşebbüs eylemleri zorla veya tehditle veya hileyle işlenirse birinci fıkrada yazılı durumda dört yıldan altı yıla, ikinci fıkrada yazılı durumda beş yıldan yedi yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

IV - Her kim cebir ve şiddet veya tehdit veya hile ile bir uçağı gitmekte olduğu yerden başka bir yere sevk ettirir veya sevk eder veya bu fiillerden birine teşebbüs ederse on seneden onbeş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

V - Her kim yerde bulunan bir uçağı tahrip veya imha ederse beş seneden on seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Bir uçağı, hareketine mani olacak derecede bozan veya zarar veren kimse, yapılan tahribatın derecesine göre, bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır. Uçak umumun istifadesine arz edilmiş ise, hükmedilecek ceza birinci fıkrada yazılı olan halde yedi sene, ikinci fıkrada yazılı olan halde üç sene ağır haptisten aşağı olamaz.

Madde 385 – Bir kimse kasten demiryolu üzerine bir şey koyarak yahut rayların makaslarını kapayarak veya açarak yahut yanlış işaretler vererek veya her ne suretle olursa olsun bir hareket yaparak bir kaza vukuu tehlikesine meydan verirse beş seneye kadar ağır hapse mahkûm olur.

Eğer kaza vukua gelmiş ise ağır hapis cezası beş seneden on seneye kadardır.

da hukuka aykırı başka bir davranışla kara ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen, bu aracı hareket halinde iken durduran veya gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun konusunun deniz veya demiryolu ulaşım aracı olması halinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla hava ulaşım aracının hareket etmesini engelleyen veya bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götüren kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Bu suçların işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca cezaya hükmolunur.

(5) Bu suçların işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır”.

II- SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Hükümle kara araçlarının, deniz araçlarının, demiryolu araçlarının ve hava araçlarının ulaşım güvenliği ile birlikte yolcu, yük

ve araç güvenliğinin de sağlanmaya çalışıldığı ifade edilmektedir². Bu suretle ulaşım güvenliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Burada ayrıca Anayasa'nın 23. Maddesinde düzenlenen seyahat hürriyeti de korunmak istenen hukuksal değer kapsamında değerlendirilebilir. Burada bireysel veya toplumsal nitelikte ulaşım güvenliğinin sağlanmasının amaçlandığı ifade edilmektedir³. Konu 765 sayılı kanun döneminde uçak kaçırma fiilleri açısından tartışma konusu yapılmış ve hukuksal yarara ilişkin olarak dört görüş ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda kişi hürriyetinin korunması, malvarlığının korunması, devletler topluluğuna ait hukuki varlıkların korunması, kamu düzeninin korunması korunan hukuksal yararlar açısından temel başlıkları oluşturmaktaydı⁴.

Ancak kanun koyucunun bu suç tipiyle kişi özgürlüğünü korumayı amaçladığını söylemek mümkün olmayacaktır⁵. Nitekim kişinin hürriyetinden yoksun kılınması TCK m.109'da düzenlenmiştir. Böylece bu suç tipiyle de kişinin hareket özgürlüğünün, yer değiştirme

² HAFIZOĞULLARI, Zeki-AYGÜN EŞİTLİ, Ezgi, "Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar", Ankara Barosu Dergisi, 2011/1, s.5.

³ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.20; ARSLAN, Çetin-AZİZAĞAOĞLU, Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004, s.923.

⁴ Konuya ilişkin olarak bkz. BAYRAKTAR, Köksal, "Uçak Kaçırma Suçu", İÜHFMD, C.37, S.1-4, Y.1971, s.175 vd.

⁵ Bu tür suçlara benzer olarak uçak kaçırma fiilinde hürriyeti tahdit suçunun düşünülebileceği, ancak bu suçun asıl hareketi cezalandırmaktan uzak olduğuna ilişkin bkz. EREM, Faruk-KEYMAN Selahattin, "Uçak Kaçırma Suçları", AÜHFMD, C.27, s.4

olanağının korunduğunu söylenebilir⁶. Ancak TCK m.223/4 dikkate alındığında kişinin hürriyetinin kısıtlanması durumunda ayrıca TCK m.109 hükmüne atıf yapılmış ve bu çerçevede failin ayrıca cezalandırılması sağlanmıştır. Bu açıdan kanun koyucu kişinin hürriyetinden yoksun kılınması hususunda korumayı TCK m. 109 çerçevesinde yapmayı tercih etmiştir. Nitekim TCK m.223 açısından hürriyeti tahdit her olayda bulunmayabilecektir.

Kullanılan yöntem dikkate alınacak olursa cebir kullanmak suretiyle ulaşım araçlarındaki personelin, yolcuların beden bütünlükleri hatta yaşam haklarının korunduğundan bahsetmek mümkün olacaktır⁷. Kanun koyucu bu iradesini maddenin 5. fıkrasında kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinin söz konusu olması durumunda ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağını düzenleyerek ortaya koymuştur. Böylece fiilin işlenmesine yönelik söz konusu olacak yaralama TCK m. 86 kapsamında ise fail sadece TCK m. 223 çerçevesinde sorumlu tutulacaktır⁸.

Suç kapsamında yer alan tehditten dolayı ayrıca bir cezalandırma söz konusu olmayacağı için maddenin ayrıca tehdidi de cezalandırmak suretiyle kişilerin huzur ve sükununu koruduğu da

⁶ TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2013, s.399; KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2013, s.401.

⁷ PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer, Asliye Ceza Davaları, 2. Baskı, Ankara 2008, s.820

⁸ Bkz. Madde gerekçesi.

ifade edilebilir Böylece kişilerde oluşabilecek güvensizlik duygusunun önüne geçecektir. Ayrıca tehdidin cezalandırılması ile kişinin karar verme ve hareket etme hürriyeti korunmak istemektedir⁹.

III-SUÇUN MADDİ UNSURLARI

A-Suçun Hukuki Konusu

Madde başlığı itibariyle değerlendirilecek olursa suçun konusu ulaşım araçları olarak belirlenmiştir. Madde metninde kara ulaşım aracı, deniz veya demiryolu ulaşım aracı hava ulaşım aracı olarak detaylandırılmıştır. Bu araçların yük veya yolcu taşınmasına veya halkın yararlanmasına tahsis edilmiş olup olmaması arasında bir ayırım yapılmamıştır¹⁰.

Sözlük anlamı itibariyle ulaşım, “köyler, şehirler ülkeler arasında bir yerden bir yere gidiş geliş, münakale, muvasala, temas; bir şeyi bir yerden başka bir yere aktarma” olarak belirlenmiştir¹¹. Yine sözlükte araç, “bir iş yapmakta veya sonuçlandırmakta gücünden yararlanan nesne, taşıt, kişiler veya nesnelere arasında bağlantı

⁹ Bkz. 106. Madde gerekçesi; Konuya ilişkin ayrıca bkz. KOCA-ÜZÜLMEZ, s.348-349.

¹⁰ PARLAR-HATİPOĞLU, s.821.

¹¹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54ae5c6548a3f4.01880224, Ziyaret tarihi:08.01.2014.

sağlayan şey, vasıta” şeklinde tanımlanmıştır¹². Bu kapsamda ulaşım aracını bir yerden bir başka yere yük veya yolcu taşımaya elverişli vasıta olarak tanımlamak mümkün olacaktır. Doktrinde bu aracın kamunun kullanımına tahsis edilmiş olması şartı aranmakta, bireysel kullanım için söz konusu olan araçların suçun konusunu oluşturmayacağı ifade edilmektedir¹³. 765 sayılı Kanun döneminde halkın yararlanmasına sunulmuş araçlara yönelik fiilin gerçekleştirilmesi nitelikli hal olarak öngörülmekteydi. Ancak yeni kanun bu şekilde bir ayrıma gitmemiştir. Suçun temel şekli açısından da kamu kullanımı gibi bir şart aranmamıştır¹⁴. Bu açıdan kamunun kullanımına tahsis edilmiş araçların bu suçun konusunu oluşturduğu görüşüne katılmamız mümkün değildir.

Suçun konusunu oluşturan kara ulaşım aracının kara yollarında hareket edebilme yeteneği olan herhangi bir araç olması yeterlidir. Bu açıdan aracın motorlu olup olmadığı konusunda bir ayrım söz konusu değildir. Bu kapsamda bir otobüs, otomobil suçun konusunu oluşturabileceği gibi bisiklet, at arabası gibi araçlar da suçun konusunu oluşturacaktır¹⁵. İnsan ve eşya taşımaya mahsus ve bu amaçla kullanılan her türlü taşıtın bu kapsamda değerlendirilebileceği

¹² http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54ae5d17ef5ea8.13859835 Ziyaret tarihi:08.01.2014.

¹³ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.19

¹⁴ PARLAR-HATİPOĞLU, s.821; ARSLAN-AZİZAĞAOĞLU, s.925.

¹⁵ PARLAR-HATİPOĞLU, s.821.

ifade edilmektedir¹⁶. Ancak bu nitelikte aracın karada hareket eder nitelik taşıması gerekmektedir.

Deniz ulaşım aracı, denizde harekete elverişli olan tüm araçları ifade etmektedir. Bu çerçevede aracın boyutu, niteliği önem arz etmemektedir. Örneğin bir feribot, denizaltı suçun konusu olabileceği gibi, balıkçı kayığı hatta şişme botlar dahi suçun konusunu oluşturacaktır. Demiryolu ulaşım aracının ise raylar üzerinde harekete elverişli her tür aracın olabileceği ifade edilebilir¹⁷.

Hava ulaşım aracı¹⁸, “motor, insan veya rüzgar ile hareket eden ya da uzaktan elektromanyetik dalgalarla kontrol edilebilen insan veya eşya taşımaya özgülümlümlü uçma özelliğine sahip araçlar” olduğu ifade edilmektedir¹⁹. Konuya ilişkin 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu’nun 2. maddesinde “Hava aracı terimi: havalanabilen ve havada seyredibilme kabiliyetine sahip her türlü aracı” ifade ettiği düzenlemesi bulunmaktadır.

B-Fail-Mağdur

Fail açısından kanunda herhangi bir özellik aranmamıştır. Bu açıdan kara, deniz veya demiryolu araçlarından herhangi birisinin

¹⁶ EROL, Haydar, Türk Ceza Kanunu Gerekçeli ve Açıklamalı, 3. Cilt, Yer belirtilmemiş, 2010, s.3642.

¹⁷ PARLAR-HATİPOĞLU, s.821.

¹⁸ 765 sayılı kanun döneminde suçun konusunun uçak olarak belirlenmesine ilişkin eleştiriler için bkz. BAYRAKTAR, s.172

¹⁹ PARLAR-HATİPOĞLU, s.821.

hareket etmesini engelleyen, bu araçlar hareket halindeyken durduran, gitmekte olduğu yerden herhangi bir yere götüren; hava araçları açısından, bu araçların hareket etmesini engelleyen veya gitmekte olduğu yerden başka bir yere götüren herhangi birisi suçun faili olabilecektir²⁰.

Doktrinde suçun mağdurunun belirli olmadığı ifade edilmektedir²¹. Toplumla karşı işlenen suçlar bahsinde yer alıyor olsa da tüm toplumu mağdur olarak kabul etmek teknik olarak mümkün olmayacaktır. Suçun doğrudan etkilediği kişilerin mağdur olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan ulaşım aracının kaçırılması veya alıkonulması sırasında cebir veya tehdide maruz kalan kişi suçun mağduru olarak değerlendirilebilecektir. Bunun dışında aracın işletilmesinden kaynaklı olarak zararı doğacak olan işleten veya aracın sahibi de suçun mağduru olarak değerlendirilebilecektir²². Her ne kadar doktrinde ulaşım güvenliğini sağlamakla yükümlü kamu idaresi de mağdur olarak belirtilmekteyse de burada kamu idaresi (devlet) suçtan zarar gören olarak değerlendirilebilecektir²³.

²⁰ Konuya ilişkin ayrıca bkz. BAYRAKTAR, s.179.

²¹ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.21.

²² HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.21.

²³ Doktrinde ağırlıklı görüş tüzel kişilerin mağdur olmayacağı ancak suçtan zarar gören olabileceği yönündedir. Konuya ilişkin bkz. ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2014, s.210; KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2013, s.108; ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s.313.

C-Fiil

Suçun oluşmasına yönelik fiil açısından kanun koyucu ikili bir ayırım yapmıştır. Bu kapsamda kara, deniz ve demiryolu araçlarından birisinin varlığı durumunda, cebir ve tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla²⁴ hareketlerinin engellenmesi, hareket halindeyken durdurulması veya gitmekte olduğu yerden başka bir yere götürülmesi suçun oluşmasını sağlayan fiil olarak karşımıza çıkmaktadır. Madde gerekçesinde uygulamada her hangi bir duraksamaya yer vermemek için kaçırma niteliğindeki hareketlerin tek tek belirtildiği ifade edilmiştir.

Hava araçları açısından ise cebir veya tehdit kullanarak veya hukuka aykırı başka bir davranışla hava ulaşım aracının hareket etmesini engelleme veya bu aracı gitmekte olduğu yerden başka yere götürme suçun oluşması için gerekli görülmüştür. Bu kapsamda failin hava araçları üzerinde bir fiili hakimiyeti söz konusu olmaktadır²⁵.

²⁴ Hukuka aykırı diğer hareketlerden hile ve benzeri davranışların anlaşılması gerektiği yönünde bkz. ARSLAN-AZİZAĞAOĞLU, s.924; “Otobüs yazıhanesi çalıştıranlarla aralarında bilet satışından kaynaklanan anlaşmazlığı bahane eden sanıklar, kendi otobüslerine arızalanmış süsü vererek müdahile ait seyir halinde içerisinde yolcu bulunan otobüsü hile ile durdurup müdahili tehdit ile etkili eylemde bulunarak yolcuları zorla indirip ayrıca otobüse zarar verdikleri, bu suretle sanıkların eylemleri tümü ile TCK.nun 384 üncü maddesinde yazılı suçun unsurlarını oluşturduğu gözetilmeden, olayda uygulama alanı bulunmayan aynı yasanın 201 inci maddesi ile ceza tayini bozmayı gerektirmiştir”. Y. 8. CD. 28.12.1984, 5015-5348), EROL, s.3644-3645.

²⁵ BAYRAKTAR, s.174.

Her iki durum açısından da seçimlik hareketin²⁶ bulunduğu ve icra suçu niteliğinde bir suçun bulunduğu ifade edilebilir²⁷. Ancak doktrinde ifade edilen suçun ani suç niteliği taşıdığı görüşüne²⁸ katılmanın mümkün olmadığını ifade etmeliyiz. Nitekim suçun yapısına bakıldığında cebir ve tehdit kullanılması ani nitelik taşıyabilecekse de bundan kaynaklı olarak aracın hareketinin engellenmesinde, durdurulmasında, başka yere götürülmesinde bir sürekliliğin bulunduğu ifade edilmelidir. Aksi takdirde suç açısından sınırın belirlenmesi imkansız hale gelecektir. Örneğin suçun ani suç olduğunu düşündüğümüzde belediye otobüsü duraktan hareket ettiği anda önüne atlayan ve otobüse binmek isteyen kişinin cezalandırılması gerekecektir. Yine aynı şekilde trafikte araç camlarını silen çocukların trafik ışıklarından geç hareket etmesine neden oldukları araçlar açısından suçun oluştuğundan bahsedilebilecektir ki bu durumun kabul edilmesi mümkün olmayacaktır. Her ne kadar bu örnekler açısından cebir veya tehdidin varlığından bahsedilemeyecekse de hukuka aykırı davranışlar söz konusu olabilecektir.

²⁶ Suç tanımında yer alan hareketlerden bir veya bir kaçının gerçekleştirilmesi ile işlenebilecek suçlar seçimlik hareketli suçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu hareketlerden biri veya birkaçının yapılması durumunda tek suç işlenmiş olarak kabul edilecektir. Bkz. HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2014, s.152.

²⁷ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.21.

²⁸ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.21.

Seçimlik hareketli suçun varlığından söz edildiği için bu hareketlerden birisinin yapılması suçun oluşumu açısından yeterli kabul edilecektir²⁹. Bu kapsamda örneğin gitmekte olduğu yerden başka bir yere götürmek amacıyla bir kara ulaşım aracını durduran kişi sadece bir defa sorumlu tutulacaktır. Suçun oluşabilmesi için aracın içinde bir insanın bulunması gerektiği ön koşul³⁰ olarak ifade edilmekteyse de³¹ bunun zorunlu bir koşul olmadığı hükümden anlaşılmaktadır. Bu çerçevede bir madende kömür taşımaya yarayan bir aracın durdurulması durumunda yine suçun oluştuğu ifade edilebilir. Nitekim cebir ve tehdidin dışında hukuka aykırı başka bir davranışın da suçun oluşması için gerekli koşulu sağlayacağı madde metninde ifade edilmiştir.

Kanun koyucu suçun oluşması için cebir veya tehdit kullanılması veya hukuka aykırı başka bir davranışın varlığını aramıştır. Bu kapsamda bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit edilmesi³²; bir şeyi yapması veya

²⁹ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.21.

³⁰ Doktrinde ön koşul olarak belirlenen hususların aslında suçun unsuru olduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan ön koşulların fiilin tipe uygunluğunu sağlayan bir özellik olduğu belirtilmektedir. Konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, Mehmet Nihat-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s.429 vd.

³¹ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.21.

³² Tehdit suçuna ilişkin detaylı bilgi için bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s.364 vd. ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, Mehmet Nihat-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014, s.387 vd.(ÖZBEK-KANBUR-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE, Özel); KOCA-ÜZÜLMEZ,

yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması³³ suçun oluşabilmesi için gerekli hareketlerdir. Ancak kanun koyucu ayrıca hukuka aykırı bir başka davranışın da yeterli olacağı yönünde düzenleme yapmıştır. Kanaatimizce bu boyutuyla hukuka aykırılığın ne olduğu, kapsamının ne olduğu açık olarak belirlenemeyeceği için belirlilik ilkesine dolayısıyla da kanunilik ilkesine aykırılık teşkil eden bir düzenleme söz konusudur. Madde metninden hukuka aykırı davranışın suç olmasının zorunlu olmadığı sonucu çıkmaktadır. Ayrıca hukuka aykırılık mutlaka kanuna aykırılık suretiyle gerçekleşmeyebilir. Bu kapsamda bir tüzük, yönetmelik, genelge vb. ile yapılan düzenlemelere aykırılıklar da hukuka aykırılık teşkil edebilecektir. Hukuka aykırı başka davranışa örnek olarak asılsız bomba ihbarı yapılması, failin kendisine görevli süsü vermesi gibi hile ve benzeri davranışlar verilmektedir³⁴.

Doktrinde suçun neticesiz suç olduğu ifade edilmektedir³⁵. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi kanaatimizce burada kesintisiz suç söz konusudur. Bu açıdan nasıl ki kişinin hürriyetinden yoksun kılınmasında hürriyetten yoksun kılma bir netice ise bu suç açısından

s.346 vd.; ÜZÜLMEZ, İlhan, Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları, Ankara 2007, s.63 vd.

³² HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.21.

³³ Cebir suçuna ilişkin detaylı bilgi için bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s.390 vd. ÖZBEK-KANBUR-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE, Özel, s.406 vd.; KOCA-ÜZÜLMEZ, s.385 vd; KÜÇÜKTAŞDEMİR, Özgür, Cez a Hukukunda Maddi ve Manevi Cebir, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s.47 vd.; ÜZÜLMEZ, 160 vd.

³⁴ PARLAR-HATİPOĞLU, s.821.

³⁵ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.22.

da ulaşım araçlarının durdurulması, başka bir yere götürülmesi, hareketinin engellenmesi netice niteliği taşıyacaktır.

D- Suçun Nitelikli Unsurları

Kaçırılan ulaşım aracının niteliği dikkate alınarak kara ulaşım aracına nazaran deniz veya demiryolu aracının kaçırılması durumunda faile verilecek cezanın arttırılacağı düzenlenmiştir.

IV-SUÇUN HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

TCK m. 24 “Kanun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez” hükmünü içermektedir. Bu kapsamda “Ulaşım Araçlarının Kaçırılması veya Alıkonulması Suçu” nun unsurları kanunda yer alan bir hükmün yerine getirilmesi nedeniyle gerçekleştiriliyorsa fiilin hukuka aykırılığından bahsedilemeyecektir³⁶. Konuya örnek olarak PVSK m. 4/A maddesi verilebilir. Bu kapsamda “Polis, kişileri ve araçları; a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek, b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek, c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek, ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir

³⁶ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.23; PARLAR-HATİPOĞLU, s.822.

tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir". Bu kapsamda polisin kanunda belirtilen şartların bulunması durumunda bir aracı durdurması hukuka uygun nitelik taşıyacaktır.

Kanun hükmünü yerine getirme kapsamında 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun 7. maddesi kapsamında "uçuş yasakları ve sınırlamaları", 94. maddesi kapsamında "inme mecburiyeti", 93. maddesi kapsamında uçuş esnasında söz konusu olan yasaklara aykırılık durumlarında hava aracının uçuşunun yasaklanması veya inme zorunluluğu getirilmesi "Ulaşım Araçlarının Kaçırılması ve Alıkonulması Suçu"nu oluşturmayacaktır³⁷.

Meşru müdafanın da bir hukuka uygunluk nedeni olarak bu suç açısından karşımıza çıkması mümkündür. Konuya örnek olarak aracıyla birisine çarpmak amacıyla hareket eden kişinin aracının lastiklerine ateş edilip durdurulması durumunda üçüncü kişi lehine meşru müdafanın varlığından söz edilebilir. Bu kapsamda meşru müdafaa hareketini yapan kişi cezalandırılmayacaktır.

Zorunluluk hali bir hukuka uygunluk nedeni olmamakla birlikte kişinin cezalandırılmamasını sağlayacağı için burada ele almakta fayda görmekteyiz. Bu kapsamda kişinin zorunluluk hali dolayısıyla her hangi bir ulaşım aracını durdurması, hareket etmesini engellemesi, bir başka yere götürmesi söz konusu olabilir. Konuya

³⁷ PARLAR-HATİPOĞLU, s.822.

örnek olarak yaralı birisinin hastaneye yetiştirilmesi için hareket halindeki bir aracın zorla durdurulması verilebilecektir.

V-SUÇUN MANEVİ UNSURU

Suç kasten işlenebilen bir suç niteliğindedir³⁸. Bu kapsamda hangi amaçla bu suçun işlendiği bir önem arz etmediği için özel kast aranmayacaktır³⁹. Teknik olarak fiilin olası kastla işlenmesi mümkün görünmekle birlikte fiilen gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir. Nitekim failin cebir, tehdit veya hukuka aykırı bir fiile yönelik olası kastı ile aracın durdurulması, başka bir yere götürülmesi açısından failin olası kastının⁴⁰ bulunması söz konusu olamayacaktır.

Taksirle işleneceğine dair açık hüküm bulunmadığı için taksirle işlenmesi durumunda cezalandırma söz konusu olmayacaktır. Failin kastı hem cebir veya tehdit ya da hukuka aykırı bir davranış hem de bu davranış neticesinde ulaşım hareketinin durdurulması,

³⁸ “Yedek subay olup olay tarihinde sivil elbise ile belediye otobüsüne binen ve otobüs şoförüne hüviyetini de gösteren sanığın nüfuz ve müessir kuvvet kullanması söz konusu olamayacağı gibi, otobüsü durdurarak kendisinin otobüse binmesine imkan vermeyen şoföre haksız olarak kızıp onunla münakaşa etmesi ve şikayetçi sıfatıyla otobüsü EGO Müdürlüğünün önüne çektiği eyleminde, uygulanan maddede amaçlanan suçun kasıt ve unsurlarının bulunmadığı gözetilmeden TCK.nun (223)nci maddesiyle hükümlülüğüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir”. Y.4. CD. 10.07.1986, 431-814. Karar için bkz. EROL, s.3644.

³⁹ BAYRAKTAR, s.184; Genel kast özel kast ayırımına ilişkin detaylı bilgi için bkz. ÖZBEK-KANBUR-DOĞAN-BACAĞIZ-TEPE, s.248 vd.

⁴⁰ Olası kast kurumuna ilişkin detaylı bilgi için bkz. ÖZGENÇ, s.239 vd.

hareketinin engellenmesi, gitmekte olduğu yerden başka bir yere götürülmesi hususlarını kapsamalldır.

VI-TEŞEBBÜS

Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçı için teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün olabilecektir. Bu kapsamda örneğin kara ulaşım aracını hareket halindeyken cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla durdurmaya çalışan ancak bunu başaramayan (silah doğrulttuğu halde durdurulmak istenen aracın durmaması gibi) kişi teşebbüsten sorumlu tutulabilecektir. Benzer şekilde suç açısından gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması da mümkün olabilecektir. Bu açıdan durdurmak için cebir veya tehdit uyguladıktan sonra aracın başka yere götürülmesine neden olmayan kişi gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacak, o ana kadar suç teşkil eden cebir veya tehditten sorumlu tutulacak ancak ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçuna teşebbüs dolayısıyla cezalandırılmayacaktır.

Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçı açısından etkin pişmanlığa ilişkin bir düzenleme yer almadığı için etkin pişmanlık hükümlerinin bu suç açısından uygulanması mümkün olmayacaktır. Ancak TCK m.223/4 kapsamında kişilerin hürriyetlerinin tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca cezaya hükmolunacağı dikkate alınacak olursa hürriyeti tahdit açısından TCK

m.110 kapsamında suça ilişkin soruşturma başlamadan önce hürriyeti kısıtlanan kişinin şahsına zarar dokunmaksızın güvenli bir yerde serbest bırakılması durumunda failin cezası sadece kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna münhasır olarak cezasında etkin pişmanlık nedeniyle indirime gidilecektir.

VII-SUÇLULARIN ÇOKLUĞU (İŞTİRAK)

İştirak hükümlerinin uygulanabilmesi için suç bir özellik arz etmemektedir. Bu açıdan her türlü iştirakin mümkün olduğu ifade edilebilir. Burada sorun suçun kesintisiz olup olmadığı konusunda karşımıza çıkacaktır. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere kanaatimiz, suçun kesintisiz nitelik taşıdığı yönündedir. Bu nedenle örneğin bir kişinin ulaşım aracını bir yerden başka yere götürdüğü sırada bu kişinin fiiline herhangi bir suretle katılan kişinin de fiilinin suça olan etkisi dikkate alınarak iştirak hükümlerinden sorumlu tutulması gerekecektir. Fiili haber alan kişinin kaçırılan ulaşım aracına yakıt sağlaması, yol tarif etmesi bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Yine bir kişinin bu suça müşterek fail olarak katılması için azmettirilmesi durumunda katılan kişi müşterek fail, bu kişide kararı almayı sağlayan kişi ise azmettiren olarak sorumlu tutulabilecektir.

VIII-SUÇLARIN ÇOKLUĞU (İÇTİMA)

Suçun maddi unsuru kısmında detaylı olarak anlatıldığı gibi ulaşım araçlarının hareket etmesinin engellenmesi, durdurulması, başka yere götürülmesi şeklindeki hareketlerin ön unsuru olarak kanun koyucu cebir veya tehdit ya da hukuka aykırı başka bir davranış şartı aramıştır. Bu kapsamda cebir veya tehdit uygulanması suretiyle suçun işlenmesi durumunda TCK m.106 kapsamında tehdit suçu, TCK m.108 kapsamında cebir suçu dolayısıyla failin sorumlu tutulup tutulmayacağı sorusu gündeme gelecektir. Bileşik suç başlığı altında düzenlenen TCK m.42'ye göre: “ Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz”. TCK m.42 hükmü dikkate alındığında TCK m.223 hükmü ile TCK m.106 ve 108 hükümleri arasında bileşik suç ilişkisinin bulunduğu ifade edilebilir. Nitekim ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulmasında cebir veya tehdit suçun bir unsuru olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda gerçek içtima hükümleri uygulanmayacak, failin sorumluluğu sadece TCK m.223 kapsamında belirlenecektir.

TCK m.223/4 kapsamında gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağı yönünde özel bir düzenleme yapmak suretiyle fikri

içtima⁴¹ hükümlerinin uygulanmasının önüne geçilmiştir. Bu kapsamda ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçunun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin de tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca sorumluluk söz konusu olacaktır.

TCK m.223/5 hükmünde gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gereken başka bir durum yer almaktadır. Bu kapsamda ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçunun işlendiği sırada kasten yaralama suçunun netice sebebiyle ağırlaştırılmış halinin (TCK m.87) gerçekleşmesi durumunda ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmektedir. TCK m.86 kapsamında bir kasten yaralama suçunun gerçekleşmesi durumunda ise yine bileşik suç hükümleri kapsamında failin sorumluluğu TCK m.223 çerçevesinde belirlenecektir⁴².

Doktrinde failin ulaşım aracının hareket etmesini engelleme, durdurma, başka yere götürme kastının varlığının tespitinin suçun hırsızlık veya yağma suçlarından ayrılması açısından da yardımcı olacağı ifade edilmektedir. Bu kapsamda ulaşım aracını durduran kişi aracı yararlanmak amacıyla alarak başka yere götürürse bu durumda hırsızlık suçunun gündeme geleceği ifade edilmektedir⁴³. Benzer

⁴¹ Doktrinde konuya ilişkin bir bileşik suçun oluşmayacağı yönünde görüş ileri sürülmüştür. Görüş bileşik suçun oluşmayacağı açısından yerinde olmakla birlikte burada asıl tartışma konusu olan hususun fikri içtima olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Konuya ilişkin bkz. AKSOY İPEKÇİOĞLU, Pervin, “Türk Ceza Kanunu’nda Bileşik Suç”, AÜHFD, S.61(1), Y.2012, s.62.

⁴² Bkz. Madde gerekçesi.

⁴³ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.23, dn.17.

şekilde mala zarar verme kastıyla ulaşım aracının durdurulması, hareket etmesinin engellenmesi, gitmekte olduğu yerden başka bir yere götürülmesi durumunda da failin sadece mala zarar verme suçundan sorumlu tutulacağı gibi bir netice çıkacaktır. Ancak bu görüşe katılmanın mümkün olmadığı ifade edilmelidir. Nitekim kanun koyucu TCK m.223 açısından özel kast aramamıştır. Failin cebir veya tehdit kullanması veya hukuka aykırı bir başka yola başvurmaları suretiyle ulaşım aracının hareketinin engellenmesi, durdurulması, başka yere götürülmesi yeterli görülmüştür. Bu fiiller özü itibariyle mala zarar verme, hırsızlık ve yağma suçlarından ayrı suç oluşturacaktır. Örneğin fail hırsızlık amacıyla dahi bir ulaşım aracını durdursa ve daha sonra bu aracı yararlanmak amacıyla alsa ulaşım araçlarını kaçırmaları veya alıkonulması suçundan ve ayrıca failinin niteliği dikkate alınarak yağma veya hırsızlık suçundan ayrı ayrı sorumlu tutulmalıdır. Aksinin kabulü durumunda ulaşım aracını durduran ve daha sonra el koyarak bir başka yere götüren kişinin bu araca zarar vermesi durumunda cezası dört aydan başlayan hapis olacağı halde araca hiç zarar vermeyen kişinin cezası bir yıldan başlayan hapis olacaktır. Bu durumda failin sorumluluğu hem TCK m.223 hem de TCK m.151 kapsamında belirlenmelidir.

IX-MUHAKEME

Maddede tanımlanan suçlardan birisinin işlenmesi durumunda soruşturma ve kovuşturma resen yapılacaktır. Ayrıca TCK m.13 kapsamında vatandaş veya yabancı tarafından yabancı bir ülkede deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçunun işlenmesi durumunda Türk kanunları uygulanacaktır.

Görevli mahkeme 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi kapsamında yapılacak değerlendirme kapsamında asliye ceza mahkemeleri olacaktır.

KIT'A SAHANLIĞINDA VEYA MÜNHASİR EKONOMİK BÖLGEDEKİ SABİT PLATFORMLARIN İŞGALİ

I-GENEL OLARAK

Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali suçu TCK m.224'te düzenlenmiştir. Buna göre: (1) Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede kurulmuş sabit bir platformu cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla ele geçiren, zapteden veya kontrolü altına alan kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun işlenmesi sırasında kişilerin hürriyetinin tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca cezaya hükmolunur.

(3) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Konu Türkiye'nin de taraf olduğu⁴⁴ “Kıta Sahanelığında Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol” kapsamında da düzenlemeye tabi tutulmuştur. Sözleşmenin 2/1. maddesi kanuna aykırı ve kasıtlı olarak şu fiilleri işleyen herhangi birisinin suç işlemiş olduğu kabul edilmiştir.

“a. Kuvvet kullanılarak veya tehditle ya da herhangi bir korkutma şekli ile bir sabit platforma el koyulması ya da kontrolünün ele geçirilmesi,

b. Bir sabit platformda bulunan şahsa karşı, platformun güvenliğinin tehlikeye sokulması muhtemel bir şekilde şiddet hareketinde bulunulması,

c. Bir sabit platformun tahrip edilmesi ya da güvenliğini tehlikeye sokabilecek şekilde zarar verilmesi,

⁴⁴ Sözleşmeye Türkiye'nin de taraf olduğuna dair bkz. http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/DIDGM/tr/Belgelik/Bel_Ust/20130923_083243_66124_1_66958.pdf ziyaret tarihi: 12.09.2015

d. Bir sabit platformu tahrip edecek veya güvenliğini tehlikeye sokabilecek bir cihaz veya maddenin herhangi bir şekilde sabit platforma yerleştirilmesi ya da koydurulması,

e. Belirtilen suçların işlenmesi veya bunlara teşebbüs edilmesi suretiyle bir kimsenin öldürülmesi ya da yaralanması”⁴⁵.

Burada kıt’a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgede bulunan sabit platformun hukuksal niteliğinin de açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuk Sözleşmesi’nin 87. maddesinde devletlere açık denizlerde suni adalar ve uluslar arası hukukun izin verdiği diğer tesisleri inşa etme serbestisi tanınmıştır. Ancak sözleşmenin 60. maddesinde bu yapılar ada olarak nitelendirilmediği için kendilerine ait karasuları bulunmadığı düzenlenmiştir. Sözleşmenin aynı maddesinde bu yapılar üzerinde sahildar devletin gümrük, maliye, sağlık, güvenlik ve muhaceret konularındaki kanun ve kurallardan doğanlar dahil olmak üzere münhasır yetkisi söz konusu olduğu ifade edilmiştir⁴⁶.

⁴⁵ CANCA, Hakan Selim, *Denizde İşlenen Suçlar*, Doktora Tezi, İstanbul 2011, s.237-238.

⁴⁶ Birleşmiş milletler deniz hukuku sözleşmesine ulaşmak için <http://denizmevzuat.udhb.gov.tr/dosyam/denizhukuku.pdf> ziyaret tarihi: 16.09.2015

II-SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Madde gerekçesinde söz konusu tesislerin, kişilere karşı cebir veya tehdit kullanılarak ya da hile ile ele geçirilmesi, zaptı, kontrol altına alınması fiillerinin cezalandırılmasındaki temel amacın sabit platformların güvenliğini sağlamak olduğu ifade edilmiştir⁴⁷. Kanaatimizce devletin gerçek ülkesi dışında yer alan sabit platformların muhafazası sağlanmak suretiyle devletin farazi ülkesindeki hakimiyeti bu suç ile korunmak istenmektedir. Bu durum devletlerin iç hakimiyetinin bir sonucudur. Devlet kendi gerçek ve farazi sınırları içerisinde en üstün otorite olması, otoritesini tüm gerçek ve tüzel kişilere kabul ettirerek ve egemenlik alanındaki insanları yöneterek iç hakimiyetini tesis edecektir⁴⁸.

III-SUÇUN MADDİ UNSURLARI

A-Suçun Hukuki Konusu

Konu açısından madde metninde kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede kurulmuş sabit bir platform konu olarak belirlenmiştir. Sabit platform kavramı gerekçede doğal kaynakların keşfi veya işlenmesi için veya diğer ekonomik maksatlarla daimi

⁴⁷ Bkz. 224. Madde gerekçesi.

⁴⁸ Konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. KANBUR, Mehmet Nihat, “Devletlerin Egemenlik Yetkisine Etkisi Bakımından Uluslararası Ceza Mahkemesi” e-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 122, Nisan 2012, s.13. <http://www.e-akademi.org/makaleler/mnkambur-3.pdf> Ziyaret tarihi:28.08.2015

olarak deniz yatağına yerleştirilmiş yapılan veya tesisler veya yapay adacıklar olarak tanımlanmıştır. Sabit platform niteliği taşımayan hareketli araçlar bu suçun konusunu oluşturmayacak şartların oluşması durumunda TCK m.223 kapsamında cezalandırılacaktır. Aynı zamanda sabit platform niteliğindeki yapının kıt'a sahanlığı veya münhasır ekonomik bölgede bulunuyor olması gerekmektedir. Aksi takdirde suçun konusunu oluşturmayacaktır. "Kıt'a sahanlığı, basit olarak karasal kabuğun deniz ya da okyanuslar altında kalan kısmı anlamına gelmekle birlikte; oseanolojik⁴⁹ olarak kıt'a parçasına ait kısımların sularla olan sınır çizgilerinden itibaren, denizlere veya okyanuslara doğru giriş yapan başka bir deyişle tuzlu su kütlesi altında kalmış ve 130-200 metre derinliklere kadar ulaşabilen kısmını kapsayan geniş ve canlı çeşitliliğine elverişli alanlardır"⁵⁰. Münhasır ekonomik bölge ise Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi⁵¹ kapsamında bir devletin deniz kaynaklarının su ve rüzgar enerjisi de

⁴⁹ Oseanoloji: Okyanus ve denizlerin içermiş olduğu bütün kaynakları ve bulunan bu kaynaklardan nasıl yararlanılabileceğini açıklayabilen bilim dalıdır. <http://www.denizbilimi.com/tag/oseanoloji-nedir> Ziyaret tarihi:28.08.2015.

⁵⁰ <http://www.denizbilimi.com/kıt'a-sahanligi.html>, Ziyaret tarihi:05.03.2014.Konuya ilişkin ayrıca bkz. PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk, 9. Bası, Ankara 2010, s.282; AKSAR, Yusuf, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk II, 2. Baskı, Ankara 2013, s.54; CANCA, s.80.;KURAN, Selami, Uluslararası Deniz Hukuku, İstanbul 2009, s.197 vd.

⁵¹ Türkiye sözleşmeye taraf değildir. Ancak sözleşmenin örf ve adet hukuku niteliği taşıyan durumlarda bu kurallara bir itirazın bulunmaması halinde bu kuralların Türkiye'yi de bağlayacağı yönünde bkz.

ANLAR GÜNEŞ, Şule, "Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Çevresinin Korunması", AÜHFD, Y.2007, C.56, S.2, s.13; TOPSOY, Fevzi, "Münhasır Ekonomik Bölgede Yürütülen Yabancı Askeri Faaliyetlerin Hukuki Niteliği", GÜHFD, Y.2012, C.16, S.3, s.219.

dahil olmak üzere araştırılması ve kullanılması için özel haklar tanıyan bölgeleri ifade etmektedir. Devletlere belirtilen nitelikte haklar sağlayan bu alan devletin denize olan kıyı kenarından denize doğru 200 deniz mili dışına kadar uzanmaktadır⁵².

B-Fail-Mağdur

Fail açısından bu suç tipi için de kanunda herhangi bir özellik aranmamıştır. Bu kapsamda kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede kurulmuş sabit bir platformu cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla ele geçiren, zapteden veya kontrolü altına alan herhangi birisi suçun faili olabilecektir.

Sabit platformun devlet dışında sahibinin bulunması durumunda mağduru bu kişi veya kişiler olarak değerlendirebiliriz.

Bunun dışında cebir veya tehdide maruz kalan kişilerin de mağdur olarak değerlendirilmesi mümkün olacaktır.

⁵² http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCnhas%C4%B1r_ekonomik_b%C3%B6lge, Ziyaret tarihi:05.03.2014. Münhasır ekonomik bölge kavramının ortaya çıkışına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. BOZKURT, Enver, “Uluslar arası Hukuk Bakımından Münhasır Ekonomik Bölge Kavramının Ortaya Çıkışı”, <http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/gTRSM90Z9fhDXPPex84rvBFUuM2kXu.pdf>, Ziyaret tarihi:05.03.2014. Konuya ilişkin ayrıca bkz. PAZARCI, s.286 vd.; AKSAR, s.51 vd.; CANCA, s.82 vd.

C-Fii

Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgede kurulmuş sabit bir platformu cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla ele geçirmeye, zaptetmeye veya kontrol altına almaya yönelik her türlü davranış fiilin hareket unsurunu oluşturacaktır. Cebir, bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı zor kullanılmasını ifade etmektedir. Tehdit ise bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden, malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle geleceğe yönelik bir gözdağı verilmesini ifade etmektedir. Hukuka aykırı davranış ise geniş yorumlanabilecek, cebir veya tehdit kapsamında olmayan davranışlar olarak değerlendirilebilecektir. Bu kapsamda sabit platformun hile ile ele geçirilmesi durumunda hukuka aykırı bir davranış kapsamında düşünülebilecektir.

Netice olarak ise sabit platformların ele geçirilmesi, zapt edilmesi veya kontrol altına alınması söz konusu olacaktır. Doktrinde belirtilen hususların aynı anlamda kullanıldığı bu açıdan da seçimlik hareketli suç niteliği taşımadığı ifade edilmektedir⁵³. Ancak ele geçirme hile vasıtasıyla gerçekleştirilen ve zorlama içermeyen bir davranış suretiyle olabilir. Ancak zapt etme ise zorlama içerikli bir

⁵³ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.25.

harekettir. Ayrıca cebir, tehdit veya hukuka aykırı nitelik taşıyan bir başka davranışla işlenebileceği hususunun da kanunda düzenlendiği dikkate alınacak olursa burada seçimlik hareketli bir suçun varlığından söz edilebilecektir.

Ele geçirme, zapt etme, kontrol altına almanın süresi açısından bir sınırlama getirilmemiştir. Ancak yapısı itibarıyla kısa da olsa bu durumların bir süreç arz edeceği dikkate alınacak olursa suçun kesintisiz suç niteliği taşıdığı ifade edilebilir⁵⁴.

IV-SUÇUN HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Suçla ilişkin kanun hükmünü icra hukuka uygunluk sebebinin uygulanabileceği ifade edilebilecektir. Bu kapsamda arama koruma tedbirinin uygulanması için bir sabit platforma kolluğun girmesi durumunda suç oluşmayacaktır⁵⁵. Kusurluluğu etkileyen hal kapsamında zorunluluk hali de söz konusu olabilecektir. Örneğin sabit platform yakınında batan bir teknenin içinde bulunan kişiler bilgi vermeksizin sabit platforma girmişlerse hukuka aykırı bir davranış söz konusu olacaktır. Ancak zorunluluk hali dolayısıyla cezalandırılmayacaklardır.

⁵⁴ Aksi yönde HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.25.

⁵⁵ HAFIZOĞULLARI-EŞİTLİ, s.25.

V-SUÇUN MANEVİ UNSURU

Suç kasten işlenebilen bir suç niteliğindedir. Failin kastı hem cebir veya tehdit ya da hukuka aykırı bir davranışı ve bu davranış neticesinde de sabit platformları ele geçirme, zapt etme veya kontrol altına alma hususlarını kapsmalıdır. Hangi amaçla bu suçun işlendiği bir önem arz etmediği için özel kast aranmayacaktır. Teknik olarak fiilin olası kastla işlenmesi mümkün görünmekle birlikte fiilen gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir. Nitekim failin cebir, tehdit veya hukuka aykırı bir fiile yönelik olası kastı ile sabit platformun zaptı veya kontrol altına alınması açısından failin olası kastının bulunması söz konusu olamayacaktır.

Suçun taksirle işleneceğine dair açık hüküm bulunmadığı için taksirle işlenmesi durumunda cezalandırma söz konusu olmayacaktır.

VI-TEŞEBBÜS

Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali suçu için teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün olabilecektir. Sabit platformların ele geçirilmesi, zapt edilmesi, kontrol altına alınmasına yönelik cebir veya tehdit kullanılması veya hukuka aykırı bir davranışta bulunulmasına rağmen amaçlanan neticeye ulaşılamaması durumunda teşebbüsün varlığı söz konusu olacaktır. Yine cebir uygulanmadan önce yapılacak müdahale ile cebir kullanılmasının önüne geçildiği durumlarda suç teşebbüs

aşamasında kalmış olacaktır. Cebir veya tehdit kullanılmasına rağmen fail sabit platformun ele geçirilmesi, zapt edilmesi, kontrol altına alınması neticesini isteyerek gerçekleştirmezse gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlandırılacak o ana kadar suç teşkil eden cebir veya tehdit dolayısıyla cezalandırılacaktır.

Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali suçu açısından etkin pişmanlığa ilişkin bir düzenleme yer almadığı için etkin pişmanlık hükümlerinin bu suç açısından uygulanması mümkün olmayacaktır. Ancak TCK m.224/2 kapsamında kişilerin hürriyetlerinin tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca cezaya hükmolunacağı dikkate alınacak olursa hürriyeti tahdit açısından TCK m.110 kapsamında suça ilişkin soruşturma başlamadan önce hürriyeti kısıtlanan kişinin şahsına zarar dokunmaksızın güvenli bir yerde serbest bırakılması durumunda failin cezası sadece kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna münhasır olarak cezasında etkin pişmanlık nedeniyle indirime gidilecektir.

VII-SUÇLULARIN ÇOKLUĞU (İŞTİRAK)

Suçta her türlü iştirak mümkündür. Bu kapsamda icra hareketlerinden cebir veya tehdidi ya da hukuka aykırı diğer bir hareketi gerçekleştiren kişi ile sabit platformu ele geçiren, zapt eden veya kontrol altına alan farklı kişiler olabilecektir. Bu durumda müşterek faillik söz konusu olacaktır. Bu suçun kesintisiz suç olduğu

dikkate alındığında sabit platformun ele geçirildiği, zapt edildiği veya kontrol altına alındığı süreç içinde iştirak edilmesi mümkün olacaktır.

VIII-SUÇLARI ÇOKLUĞU (İÇTİMA)

Sabit platformların ele geçirilmesi, zapt edilmesi, kontrol altına alınmasının ön unsuru olarak kanun koyucu cebir veya tehdit ya da hukuka aykırı başka bir davranış şartı aramıştır. Bu kapsamda cebir veya tehdit uygulanması suretiyle suçun işlenmesi durumunda TCK m.106 kapsamında tehdit suçu, TCK m.108 kapsamında cebir suçu dolayısıyla failin sorumlu tutulup tutulmayacağı sorusu gündeme gelecektir. Bileşik suç başlığı altında düzenlenen TCK m.42'ye göre: “ Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz”. TCK m.42 hükmü dikkate alındığında TCK m.224 hükmü ile TCK m.106 ve 108 hükümleri arasında bileşik suç ilişkisinin bulunduğu ifade edilebilir. Nitekim ulaşım araçlarının kaçıırılması veya alıkonulmasında cebir veya tehdit suçun bir unsuru olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda gerçek içtima hükümleri uygulanmayacak, failin sorumluluğu sadece TCK m.224 kapsamında belirlenecektir.

TCK m.224/2 kapsamında gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağı yönünde özel bir düzenleme yapmak suretiyle fikri içtima hükümlerinin uygulanmasının önüne geçilmiştir. Bu kapsamda

sabit platformun işgali sırasında kişilerin hürriyetinin de tahdit edilmesi dolayısıyla ayrıca sorumluluk söz konusu olacaktır.

TCK m.224/3 hükmünde gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gereken başka bir durum yer almaktadır. Bu kapsamda sabit platformların işgali suçunun işlendiği sırada kasten yaralama suçunun netice sebebiyle ağırlaşmış halinin gerçekleşmesi durumunda ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmektedir. Kasten yaralama suçunun temel şeklinin gerçekleşmesi durumunda ise yine bileşik suç hükümleri kapsamında failin sorumluluğu TCK m.224 çerçevesinde belirlenecektir⁵⁶.

IX-MUHAKEME

Madde kapsamında tanımlanan sabit platformun işgali suçunun işlenmesi durumunda soruşturma ve kovuşturma resen yapılacaktır. Görevli mahkeme 5235 sayılı Kanun'un 11. maddesi kapsamında yapılacak değerlendirme kapsamında asliye ceza mahkemeleri olacaktır. Yetkili mahkemenin belirlenmesi için CMK'da herhangi bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir. TCK m.8 kapsamında suç Türkiye'de işlenmiş sayılacaktır. Ancak yetkili mahkemenin belirlenmesi hususunda problem doğabilecektir. Bu kapsamda CMK m.15/4 hükmü kıyasen uygulanarak suçun işlendiği yere en yakın yer mahkemesinin yetkili olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

⁵⁶ Bkz. Madde gerekçesi.

KAYNAKÇA

- AKSAR, Yusuf, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk II, 2. Baskı, Ankara 2013
- AKSOY İPEKÇİOĞLU, Pervin, “Türk Ceza Kanunu’nda Bileşik Suç”, AÜHFD, S.61(1), Y.2012
- ANLAR GÜNEŞ, Şule, “Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Çevresinin Korunması”, AÜHFD, Y.2007, C.56, S.2.
- ARSLAN, Çetin-AZİZAĞAOĞLU, Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004
- ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Ahmet Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012
- BAYRAKTAR, Köksal, “Uçak Kaçırma Suçu”, İÜHF, C.37, S.1-4, Y.1971
- BOZKURT, Enver, “Uluslararası Hukuk Bakımından Münhasır Ekonomik Bölge Kavramının Ortaya Çıkışı”, <http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/gTRSM90Z9fhDXPP ex84rvBFUuM2kXu.pdf>, Ziyaret tarihi:05.03.2014.
- CANCA, Hakan Selim, Denizde İşlenen Suçlar, Doktora Tezi, İstanbul 2011
- EREM, Faruk-KEYMAN Selahattin, “Uçak Kaçırma Suçları”, AÜHFD, C.27
- EROL, Haydar, Türk Ceza Kanunu Gerekçeli ve Açıklamalı, 3. Cilt, Yer belirtilmemiş, 2010
- HAFIZOĞULLARI, Zeki-AYGÜN EŞİTLİ, Ezgi, “Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar”, Ankara Barosu Dergisi, 2011/1
- HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2014
- http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCnhas%C4%B1r_ekonomik_b%C3%B6lge, Ziyaret tarihi:05.03.2014.

<http://www.denizbilimi.com/kit'a-sahanligi.html>, Ziyaret tarihi:05.03.2014.

<http://www.denizbilimi.com/tag/oseanoloji-nedir> Ziyaret tarihi:28.08.2015.

<http://denizmevzuat.udhb.gov.tr/dosyam/denizhukuku.pdf> ziyaret tarihi: 16.09.2015

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54ae5c6548a3f4.01880224, Ziyaret tarihi: 08.01.2014

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54ae5d17ef5ea8.13859835 Ziyaret tarihi: 08.01.2014

http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/DIDGM/tr/Belgelik/Bel_Ust/20130923_083243_66124_1_66958.pdf Ziyaret tarihi: 12.09.2015

KANBUR, Mehmet Nihat, “Devletlerin Egemenlik Yetkisine Etkisi Bakımından Uluslararası Ceza Mahkemesi” e-akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 122, Nisan 2012, <http://www.e-akademi.org/makaleler/mnkambur-3.pdf> Ziyaret tarihi: 28.08.2015

KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2013

KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2013

KURAN, Selami, Uluslararası Deniz Hukuku, İstanbul 2009

KÜÇÜKTAŞDEMİR, Özgür, Ceza Hukukunda Maddi ve Manevi Cebir, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011

ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, Mehmet Nihat-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012

ÖZBEK, Veli Özer-KANBUR, Mehmet Nihat-DOĞAN, Koray-BACAKSIZ, Pınar-TEPE, İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2014.(ÖZBEK-KANBUR-DOĞAN-BACAKSIZ-TEPE, Özel)

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2014

PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer, Asliye Ceza Davaları, 2. Baskı, Ankara 2008

PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk, 9. Bası, Ankara 2010

TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 9. Baskı, Ankara 2013

TOPSOY, Fevzi, “Münhasır Ekonomik Bölgede Yürütülen Yabancı Askeri Faaliyetlerin Hukuki Niteliği”, GÜHFD, Y.2012, C.16, S.3

ÜZÜLMEZ, İlhan, Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar Sistemi Çerçevesinde Tehdit, Şantaj ve Cebir Kullanma Suçları, Ankara 2007